

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ

Правдюк Н.Л., д.е.н., професор
Вінницький державний аграрний університет

Визначено проблеми і перспективи розвитку сучасних облікових концепцій. Намічено шляхи вирішення наявних проблем облікових операцій.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Вивчення міжнародної системи обліку ґрунтується на уявленні про основні закономірності, етапи та стадії національних облікових систем, виходячи з того, що облік є частиною світової інформаційної економіки. Його теорії й концепції спрямовують політику розвинених країн, а тому повинні бути досліджені і враховані в національних системах обліку, зокрема в Україні.

Вивчення витоків і формування облікових концепцій в країнах світу базується на реаліях сучасного світового розвитку, його основних закономірностях та тенденціях, етапах і стадіях облікових систем. Основні проблеми облікових концепцій на міжнародному рівні зводяться до необхідності побудови системи інформаційного спілкування. Для групи країн вони криються у підтримці традиційних напрямів обліку, розроблення і використання правил і стандартів. Для окремої країни проблемам є розробка національних стандартів фінансового обліку та звітності, визначення завдань регулювання фінансового обліку і звітності на макро- та мікрорівнях, опрацювання методології й методики обліку.

На думку дослідників, реалізація стратегічного курсу України на інтеграцію зі світовим економічним простором передбачає адаптацію законодавства до рівня розвинених країн і спрямована на розвиток ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності, охоплення приватизацією різних галузей господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідження окремих сторін міжнародного досвіду щодо інформатизації Узагальнюючи ідеї найбільш відомих учених, серед яких Ф.Ф. Бутинець, Я.В. Соколов, Н.С. Рязанова, С.Ф. Голов, В.Ф. Палій, Т.М. Малькова, В.В. Качалин, М.Р. Метьюс, М. Перера, А.П. Бархатов, І.А. Аврова, В.В. Ковалев, В.І. Коршунов, Л.А. Бернстайн та ін, нами зроблено порівняльний аналіз (рис. 1) визначення основних тенденцій розвитку обліку в різних країнах.

Цілі статті. Метою даного дослідження є визначення проблем і перспектив розвитку сучасних облікових концепцій.

Основний матеріал дослідження з певним обґрунтуванням наукових результатів. У світовій практиці облік розкривається через концепції. Це (від латинського *conceptio*) - фундаментальні поняття, розуміння, система поглядів або єдиний замисел. У бухгалтерському обліку [1, с. 162-164] це сукупність

основних теоретичних принципів ведення обліку і складання звітності, котрими описується будова й структура фінансового обліку. Вона неоднозначна, тому основні її компоненти розглянуто як синтез дефініцій. Концепція водночас є базою нових і перегляду чинних нормативів, стрижень для розуміння облікових записів їх споживачами. Розробці стандартів передують розробка загальних концепцій. Власне концепціями названо Л. Чедвіком [2] їх для спрощення, а ведуть мову про принципи, постулати і концепції фінансового обліку.

Рівні	Основна проблема	Шляхи вирішення
I Міжнародний	Побудова системи інформаційного спілкування на міжнародному рівні	Узгодження способів та форм ведення обліку як міжнародної мови бізнесу
	Розкриття суті та значення міжнародних принципів обліку і звітності	Однозначне тлумачення основних міжнародних документів обліку та звітності
	Розробка основних правил міжнародного фінансового обліку і звітності	Застосування єдиного підходу в концепціях фінансового обліку та звітності
	Відкритість інформаційної системи, можливість зміни й уточнення концепції при змінах	Розробка економічних теорій, що оптимально враховують світовий економічний розвиток
	Врахування відмінностей в класифікаціях національних систем	Проведення класифікації основних облікових систем
II Групи країн	Підтримка традиційних особливостей обліку для групи країн	Застосування в групі країн єдиної концепції фінансового обліку та звітності, що склалися історично
	Розробка і використання правил і стандартів фінансового обліку для групи країн	Обґрунтування основних критеріїв фінансового обліку для групи країн на основі єдності інтересів
	Напрацювання теоретичної бази фінансового обліку і звітності	Вибір економічної теорії з максимальним врахуванням інтересів країн - учасників
III Окремої країни	Розроблення національних стандартів фінансового обліку та звітності	Врахування міжнародного досвіду функціонування облікових систем
	Визначення завдань регулювання фінансового обліку і звітності на макро- та мікрорівнях	Напрацювання правового поля облікових процедур. Визначення завдань та рівнів регулювання
	Розроблення методології і методики обліку господарських операцій	Врахування світового передового досвіду та традицій країни
	Капітал, зобов'язання, доходи і витрати	Визначення та визнання категорій
	Грошові кошти, запаси, активи	Особливості оцінки і варіанти її застосування
	Форми, побудова, вимоги до фінансової звітності	Проблеми кореспонденції обліку і його користування

Рис. 1. Основні проблеми розвитку сучасних облікових концепцій

Концептуальна основа виражає закономірність функціонування систем фінансового обліку і є першим ступенем пізнання відповідної залежності між речами, явищами, процесами, яка може стати законом, коли знання про них набувають повнішого і конкретнішого характеру. Вона визначає мету обліку та орієнтацію на складання фінансової звітності, визначення її елементів, правил, оцінок призначення [3, с.256].

Концепції досить невизначені, тому загальним надбанням методології обліку є визнання того, що будь-який варіант бухгалтерського обліку пов'язаний з певними принципами, що використовують при побудові його методу велику кількість передумов, методологічних засад і вже сформованих історично постулатів. Принципи - це вихідне положення теорії або науки. Цільовими установками в сфері організації обліку можуть бути розробка концепцій організації обліку й інформаційне моделювання.

Яругова [7, с.31] пов'язує сучасні концепції обліку з тими фактами, що в середині 70-х років група вчених із Стенфордського університету США критично розглянула як класичне, так і управлінське розуміння бухгалтерського обліку та вказала на їх обмеженість, тому що від бухгалтера вимагалась точність у представленні інформації. Оскільки облік формує не абсолютні, а відносні дані, то бухгалтер працює в умовах невизначеності. Тому з позицій точності інформації, відповідно до цього спостереження, бухгалтер повинен орієнтуватися тільки на задоволення потреб користувачів. Для того, щоб різні групи користувачів "тлумачили" фінансову звітність однозначно, було розроблено концепції обліку.

Таким чином, для фінансового обліку концепції і принципи є логічним підґрунтям, що на практиці проявляється як визначення економічних законів, покладених в основу облікового спостереження за соціальним життям.

Сучасний світовий розвиток є наслідком еволюції процесів внутрішньої і міжнародної економічної інтеграції, яка спричинила нові як національні, так і глобальні регулятори розвитку, тому це вимагає врахування даних процесів в управлінні [8, с.9]. Тобто, фінансовий облік як основа інформаційного забезпечення повинен мати структуру, подібну до системи управління.

Ми вважаємо, що методика дослідження загальних концепцій обліку є важливим етапом у процесі узгодження різних облікових цілей та завдань з можливим методом їх досягнень. Така методика для міжнародного рівня повинна враховувати усі відомі аспекти. Зокрема, виділені наступні складові методики (рис. 2).

Глобальний інтеграційний економічний процес справляє вплив на закономірності і специфіку облікових концепцій, спричиняючи їх уніфікацію. Найпоширенішими підходами до уніфікації є стандартизація і гармонізація. Вони різняться за закладеною у них ідеологією і принципами реалізації, однак часто взаємодоповнюються. Цілі даних процесів зводяться до забезпечення потреб інвесторів, полегшення роботи транснаціональних корпорацій, спільного використання бухгалтерських знань. При ньому узгодження діють на трьох рівнях: міжнародному - окрема країна залучається до міжнародних звітності; континентальному, локальному.

Заходи щодо вдосконалення процесу уніфікації облікових концепцій мають певні напрями: подальший розвиток принципів, норм і правил міжнародних стандартів, розвиток категоріального і методологічного апарату, гармонізація обліку і права, розширення об'єктів обліку, оцінка, організація обліку, удосконалення складання звітності й зведення даних.

Методика дослідження загальних облікових концепцій		
Цілі	Завдання	Шляхи дослідження
Відстеження загальної методології фінансового обліку	Визначення ролі фінансового обліку в глобальному світовому розвитку	Відстеження еволюції наукових концепцій економічної та облікової теорії
Класифікація систем фінансового обліку	Виявлення зв'язку фінансового обліку та моделі економічного розвитку країн	Вивчення факторів, що впливають на розвиток національних систем фінансового обліку
Означення мети фінансового обліку	Визначення основних ознак національних стандартів фінансового обліку	Розробка інструментів регулювання фінансового обліку для різних рівнів
Практична реалізація концепцій фінансового обліку	Створення єдиного облікового простору, в якому економічні категорії отримали б однозначне тлумачення	Розробка міжнародних стандартів фінансового обліку та звітності
Розвиток світоглядних функцій фінансового обліку	Виявлення протиріч між суспільним розвитком і методами обліку такого розвитку	Формування перспективних завдань розвитку фінансового обліку у відповідності до потреб суспільства

Рис.2. Складові методики дослідження облікових концепцій

Таким чином, аналіз відомих у світовій практиці стандартів, положень і правил з питань обліку необхідний для більш повного узгодження системи обліку і звітності в Україні із міжнародними правилами. У процесі удосконалення системи обліку необхідно провести ревізію елементів, які слід зберегти з надбань вітчизняного обліку, який теж є складовою облікових концепцій та які запозичити з міжнародних облікових технологій.

Література:

1. Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах / За ред. П.Т. Саблука і В.Б. Масаковського. - К.: Урожай, 1998. - 416с.
2. Чедвик Л. Основы финансового учета / Пер. с англ. под ред. В.А. Микрюкова. - М: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. - 252с.
3. Бархатов А.П. Международный учет. - М.: Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2001. - 208 с.
4. Герушуни М. Международные стандарты учета в информационных системах // Финансовая газета -1999.-№3.- С. 15.
5. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. - М.: Финансы й статистика, 2000. - 496 с.
6. Миронова О.А. Финансовый учет в системе управления: Дис. на соиск. уч. степ, д.э.н.: 08.00.12. - М., 1998.-383с.
7. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран. Пер. с польск. Предисловие Я.В. Соколова. -М.: Финансы и статистика, 1991. -240 с.
8. Білорус О.Г. Економічна система глобалізму: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003. - 360 с.
9. Accounting: systems and procedure / David H. Wever, Edward B. Brover, James M. Smiley & Antony J. Poreca.- 4 edit. – Part 1.- 10 rh, 1982.-280p.